

Załącznik K Słownik pojęć

Pojęcia i terminy oznaczone w tym dokumencie gwiazdką i kursywą to pojęcia i terminy, których definicje można znaleźć w Słowniku pojęć. Słownik Pojęć dołączono do niniejszego standardu, aby ułatwić zrozumienie terminów wymagających przejrzystości i spójnej interpretacji w ramach standardu. Jest to wewnętrzny słownik terminów na potrzeby Przejściowego Standardu Odpowiedzialnej Gospodarki Lesnej FSC dla Polski, stworzony na podstawie Słownika pojęć zawartego w Ogólnych Wskaźnikach Międzynarodowych FSC.

Słownik pojęć uwzględnia akceptowane międzynarodowo definicje, gdzie tylko to możliwe. Źródła definicji to na przykład Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), Konwencja o różnorodności biologicznej (1992), Milenijna ocena ekosystemów (2005), a także definicje ze słowników internetowych zamieszczonych na stronie Światowej Unii Ochrony Przyrody (World Conservation Union IUCN), Międzynarodowej Organizacji Pracy (International Labour Organisation, ILO) oraz Programu Inwazyjnych Gatunków Obcych Konwencji o Różnorodności Biologicznej (The Invasive Alien Species Programme of the Convention on Biological Diversity). W przypadku odwołania się do innych źródeł podano stosowny odnośnik.

Pojęcie 'na podstawie' oznacza, że dana definicja została zaadaptowana z istniejącej definicji zawartej w międzynarodowym źródle.

W celu adaptacji do lokalnych warunków, twórcy standardu dodali lub zmienili niektóre terminy i definicje. Pozostałe terminy i definicje pochodzą z FSC-STD-60-004 V2-0.

Terminy w Załączniku K, które są wyszarzone, nie mają zastosowania w Polsce, ale zostały dla przejrzystości zachowane w Standardzie.

Pojęcia użyte w Ogólnych Wskaźnikach Międzynarodowych, które nie zostały zdefiniowane w Słowniku Pojęć lub innych normatywnych dokumentach FSC, są używane zgodnie z definicją zawartą w The Shorter Oxford English Dictionary lub The Concise Oxford Dictionary.

Akceptowalne na arenie międzynarodowej protokoły naukowe: określona procedura naukowa, opublikowana przez międzynarodową sieć lub unię naukową, lub często występująca w międzynarodowej literaturze naukowej (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Bardzo ograniczona część: Obszar, którego dotyczy to określenie nie może przekraczać 0,5% powierzchni obszaru *Jednostki Gospodarowania** w dowolnym jednym roku, ani też łącznie nie może stanowić więcej niż 5% powierzchni *Jednostki Gospodarowania** (Źródło: na podstawie FSC-STD-01-002 V1-0 FSC Słownik pojęć (2009)).

Bezprawne pozyskiwanie: pozyskiwanie drewna, roślin, grzybów, zwierząt niezgodne z prawodawstwem.

Cechy siedliskowe: Cechy i struktura drzewostanu, zawierające następujące elementy (choć nieograniczające się do nich):

- stare drzewa, których wiek znacząco przekracza średni wiek górnego piętra;
- drzewa o szczególnej wartości ekologicznej;
- zwarcie pionowe i poziome;
- stojące martwe drzewa;
- leżące martwe drewno;
- luki w drzewostanie, które można przypisać zaburzeniom naturalnym;
- miejsca gniazdowania;
- małe tereny podmokłe, torfowiska, moczary;
- stawy;

- o obszary służące reprodukcji;
- o obszary żerowania i schronienia, w tym w okresie rozrodczym;
- o obszary do migracji;
- o obszary do zimowania. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Cel: Podstawowy zamiar określony przez *Organizację** dla przedsiębiorstwa leśnego, włączając w to decyzję w sprawie polityki oraz wyboru środków, które będą służyły osiągnięciu zamierzonego efektu (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie F.C. Osmaston. 1968. Zarządzanie lasami. Hafner, Nowy Jork; i D.R. Johnston, A.J. Grayson and R.T. Bradley. 1967. Planowanie lasu. Faber & Faber, Londyn).

Cel zarządzania: określone cele zarządzania, praktyki, wyniki i podejścia ustanowione w celu osiągnięcia wymagań niniejszego standardu. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Choroba zawodowa: Jakakolwiek choroba nabyta w wyniku narażenia na czynniki ryzyka w wyniku pracy zawodowej (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Biuro biblioteki i systemów informacyjnych MOP. Tezaurus MOP przedstawiony na stronie internetowej MOP).

Ciężka praca (w kontekście pracy dzieci): odnosi się do pracy, która może być szkodliwa lub niebezpieczna dla zdrowia dzieci. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Raportu FSC dotyczącego ogólnych kryteriów i wskaźników opartych na zasadach Podstawowych Konwencji MOP, 2017).

Core area: The portion of each *Intact Forest Landscape** designated to contain the most important cultural and ecological values. *Core areas** are managed to exclude *industrial activity**. *Core Areas** meet or exceed the definition of *Intact Forest Landscape** (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Deklaracja MOP dotycząca podstawowych zasad i praw w pracy oraz jej kontynuacja, przyjęta przez Międzynarodową Konferencję Pracy na jej osiemdziesiątej szóstej sesji w Genewie, 18 czerwca 1998 r. (załącznik zmieniony 15 czerwca 2010 r.): stanowi zdecydowane potwierdzenie zasad MOP (art. 2) który oświadcza, że wszyscy Członkowie, nawet jeśli nie ratyfikowali danych Konwencji, mają obowiązek wynikający z samego faktu członkostwa w organizacji szanować, popierać i realizować, w *dobrej wierze** i zgodnie z Konstytucją, zasady dotyczące praw podstawowych będących przedmiotem tych Konwencji, a mianowicie:

- o Wolność zrzeszania się i skuteczne uznanie prawa do *rokowań zbiorowych**;
- o Eliminacja *wszelkich form pracy przymusowej lub obowiązkowej**;
- o Skuteczne zniesienie *pracy dzieci**; i
- o Eliminacja *dyskryminacji** w odniesieniu do zatrudnienia i pracy* (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie raportu FSC na temat ogólnych kryteriów i wskaźników w oparciu o zasady Podstawowych Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), 2017).

Długoterminowe: Skala czasowa właściciela lasu lub zarządcy lasu przedstawiona w celach *planu gospodarowania**, we wskaźniku pozyskania i w zobowiązaniu do utrzymywania stałej powierzchni leśnej. Długość czasu będzie się różnić w zależności od kontekstu i warunków ekologicznych i będzie funkcją tego, jak długo trwa odzyskanie naturalnej struktury i składu przez dany ekosystem po wycince lub zakłóceniach lub wytworzenie dojrzałych lub pierwotnych warunków (Źródło: FSC-STD-01-002 V1-0).

Dobra wiara: proces zaangażowania, w którym strony podejmują wszelkie wysiłki w celu osiągnięcia porozumienia, prowadzą prawdziwe i konstruktywne negocjacje, unikają opóźnień

w negocjacjach, przestrzegają porozumień już zawartych i będących w trakcie uzgadniania oraz przeznaczają wystarczającą ilość czasu na dyskusje i rozstrzyganie sporów (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, zaadaptowano z Wniosku 40:2017).

Dobrowolna, uprzednia i świadoma zgoda (Free, Prior, and Informed Consent, FPIC):

Prawny warunek, na mocy którego można stwierdzić, że osoba lub społeczność udzieliła zgody na działanie przed jego rozpoczęciem, na podstawie wyraźnego zrozumienia faktów, skutków i przyszłych konsekwencji działań oraz będąc w posiadaniu wszystkich istotnych faktów w chwili wydania zgody. Dobrowolna, uprzednia i świadoma zgoda obejmuje prawo do udzielania, modyfikowania, wstrzymywania lub cofania zatwierdzenia (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Wstępnego dokumentu roboczego dotyczącego wolnej, uprzedniej i świadomej zgody ludności rdzennej (...) (E/CN.4/Sub.2/AC.4/2004/4 8 July 2004) podczas 22 sesji Komisji Narodów Zjednoczonych dotyczącej praw człowieka, Podkomisja ds. promocji i ochrony praw człowieka, Grupa robocza ds. ludności rdzennej, 19–23 lipca 2004).

Drzewa biocenotyczne: za drzewa biocenotyczne uważa się np.:

- żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe (ze zgnilizną);
- drzewa dziuplaste;
- drzewa o nietypowym pokroju;
- drzewa z nietypowymi formami morfologicznymi np. szyszek, kory;
- drzewa rodzimych gatunków biocenotycznych: naturalnie występujące lub wprowadzone, poprawiające bazę żerową zwierzyny, nektarodajne, urozmaicające krajobraz, takie jak jabłoń, grusza, czereśnia i inne;
- drzewa z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm;
- przestoje: drzewa i grupy drzew pozostawione na następną kolej rębny lub do ich naturalnej śmierci i rozkładu;
- drzewa będące siedliskiem chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt;
- drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew na tym terenie;
- drzewa stanowiące pamiątkę kultury leśnej, np. osobniki gatunków egzotycznych (wyróżniające się wiekiem lub wymiarami), wszystkie powierzchnie doświadczone założone przed 1945 r. (bez względu na gatunek);
- drzewa tworzące założenia przestrzenne, np. aleje, szpalery. (na podstawie Instrukcji Ochrony Lasu)

Due consideration: To give such weight or significance to a particular factor as under the circumstances it seems to merit, and this involves discretion (Source: FSC-STD-60-004 V2-0, based on Black's Law Dictionary, 1979).

Dziecko: każda osoba poniżej 18 roku życia (Source: FSC-STD-60-004 V2-0 na podstawie Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 182, Artykuł 2).

Dyskryminacja: obejmuje a) wszelkie rozróżnienia, wykluczenia lub preferencje ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, religię, poglądy polityczne, pochodzenie narodowe, pochodzenie społeczne, orientację seksualną, co skutkuje unieważnieniem lub osłabieniem równości szans lub równego traktowania w zatrudnieniu lub pracy; b) inne rozróżnienie, wykluczenie lub uprzywilejowanie, które skutkuje unieważnieniem lub osłabieniem równości szans lub równego traktowania w zakresie zatrudnienia lub pracy, jakie może zostać określone przez Członka, którego dotyczy po konsultacji z reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników*, jeżeli takie istnieją, oraz z innymi właściwymi organami ((Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0 dostosowano z Konwencji MOP nr 111, art. 1). "Orientacja seksualna" została dodana do definicji podanej w Konwencji nr 111, ponieważ została ona zidentyfikowana jako

dodatkowy rodzaj dyskryminacji, który może wystąpić.

Efekty zewnętrzne: Pozytywny i negatywny wpływ działań na strony, które nie są w nie bezpośrednio zaangażowane lub wpływ na zasoby naturalne lub na środowisko, które zwykle nie wchodzi w skład standardowych systemów księgowania kosztów, tak, że ceny rynkowe produktów będących następstwem tych działań nie odzwierciedlają pełni kosztów lub korzyści (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Eco-regional: Large unit of land or water containing a geographically distinct assemblage of species, natural communities, and environmental conditions (Source: FSC-STD-60-004 V2-0, based on WWF Global 200. http://wwf.panda.org/about_our_earth/ecoregions/about/what_is_an_ecoregion/).

Ekosystem: Dynamiczne zgrupowanie roślin, zwierząt, mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko, wspólnie tworzące jednostkę funkcjonalną (Źródło: Konwencja o różnorodności biologicznej, 1992, Artykuł 2).

Ekosystem rodzimy: patrz „Warunki naturalne/ekosystem rodzimy

Formal and informal workers organization: association or union of *workers**, whether recognized by law or by *The Organization** or neither, which have the aim of promoting *workers** rights and to represent *workers** in dealings with *The Organization** particularly regarding working conditions and compensation (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Fragmentation: The process of dividing *habitats** into smaller patches, which results in the loss of original *habitat**, loss in *connectivity**, reduction in patch size, and increasing isolation of patches. *Fragmentation** is considered to be one of the single most important factors leading to loss of native species, especially in forested *landscapes**, and one of the primary causes of the present extinction crisis. In reference to *Intact Forest Landscapes**, the *fragmentation** of concern is understood to be that caused by human industrial activities. (Source: FSC-STD-60-004 V2-0, adapted from Gerald E. Heilman, Jr. James R. Strittholt Nicholas C. Slosser Dominick A. Dellasala, *BioScience* (2002) 52 (5): 411-422.)

Funkcja ekosystemu: Rzeczywista charakterystyka ekosystemu związana z zestawem warunków i procesów, które umożliwiają jego integralność (takich jak wydajność pierwotna, łańcuch pokarmowy i cykle biogeochemiczne). Funkcje ekosystemu obejmują następujące procesy: rozkład, produkcja, obieg składników odżywczych i przepływ energii. Dla celów FSC definicja ta obejmuje także ekologiczne i ewolucyjne procesy, takie jak przepływ genów i reżimy zaburzeń, cykle regeneracyjne i stadia rozwoju (sukcesje) ekologicznego (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie R. Hassan, R. Scholes i N. Ash. 2005. *Ekosystemy i dobrobyt ludzki: Synteza. The Millennium Ecosystem Assessment Series.* Island Press, Washington DC; oraz R.F. Noss. 1990. *Wskaźniki do monitorowania różnorodności biologicznej: a podejście hierarchiczne.* *Conservation biology* 4(4):355–364).

Gatunki inwazyjne: Gatunki gwałtownie rozwijające się poza ich rodzimym zasięgiem. Gatunki inwazyjne mogą zmieniać relacje ekologiczne między gatunkami rodzimymi, a także wpływać na funkcje ekosystemu i zdrowie ludzkie (Źródło: Na podstawie Światowej Unii Ochrony Przyrody (World Conservation Union, IUCN). Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej IUCN).

Gatunki obce: Gatunki, podgatunki lub niższe jednostki taksonomiczne wprowadzone poza swój naturalny zasięg (przeszły lub teraźniejszy), włączając jakiegokolwiek części, gamety, nasiona, jaja lub zarodniki tych gatunków, które mogą przetrwać, a następnie się rozmnożyć (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2 na podstawie *Konwencji o różnorodności biologicznej*

(Convention on Biological Diversity, CBD), Program dotyczący inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia. Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej CBD).

Gatunki rodzime: Gatunki, podgatunki lub niższe taksony występujące w ich naturalnym zasięgu (przeszłym lub teraźniejszym) i potencjalnie rozpraszające się (zgodnie z ich naturalnym lub możliwym zakresem bez bezpośredniej lub pośredniej ingerencji ludzkiej) (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD). Program dotyczący inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia. Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej CBD).

Gatunki rzadkie: Gatunki, które występują rzadko, ale nie są sklasyfikowane jako zagrożone. Są one zlokalizowane w ograniczonym zasięgu geograficznym lub ściśle określonych siedliskach lub są rozproszone na dużą skalę. Są one w przybliżeniu równoznacznie z kategorią podwyższonego ryzyka (2001, IUCN, Near Threatened (NT)), włączając w to gatunki, które są bliskie sklasyfikowaniu lub mogą być sklasyfikowane w najbliższej przyszłości jako zagrożone (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie IUCN. (2001). Czerwona lista kategorii i kryteriów IUCN: Wersja 3.1., Komisja IUCN dot. przetrwania gatunków. Gland, Szwajcaria i Cambridge, Wielka Brytania.).

Threatened species: Species that meet the IUCN (2001) criteria for Vulnerable (VU), Endangered (EN) or Critically Endangered (CR), and are facing a high, very high or extremely high *risk** of extinction in the wild. These categories may be re-interpreted for FSC purposes according to official national classifications (which have *legal** significance) and to local conditions and population densities (which should affect decisions about appropriate conservation measures) (Source: FSC-STD-60-004 V2-0, based on International Union for Conservation of Nature (IUCN). 2001. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN. Gland, Switzerland and Cambridge, UK).

Gatunki zagrożone: Gatunki spełniające kryteria Światowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN, 2001) dla gatunków wrażliwych (VU), zagrożonych (EN) lub krytycznie zagrożonych (CR), oraz stojące w obliczu wysokiego, bardzo wysokiego lub ekstremalnie wysokiego ryzyka wyginięcia w środowisku naturalnym. Kategorie te mogą zostać ponownie zaadaptowane do celów FSC zgodnie z oficjalnymi klasyfikacjami krajowymi (mającymi znaczenie prawne) oraz w odniesieniu do warunków naturalnych i lokalnego zagęszczenia populacji (co powinno wpłynąć na decyzję dotyczącą stosowanych środków ochrony podejmowanych przez Jednostkę Gospodarowania*) (Źródło: Na podstawie IUCN. (2001). Czerwona lista kategorii i kryteriów IUCN: Wersja 3.1., Komisja IUCN dot. przetrwania gatunków. Gland, Szwajcaria i Cambridge, Wielka Brytania.).

Genotyp: Genetyczna budowa organizmu (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

High grading: High grading is a tree removal practice in which only the best quality, most valuable timber trees are removed, often without regenerating new tree seedlings or removing the remaining poor quality and suppressed understory trees and, in doing so, degrading the ecological health and commercial value of the forest. High grading stands as a counterpoint to sustainable resource management (Source: FSC-STD-60-004 V2-0, based on Glossary of Forest Management Terms. North Carolina Division of Forest Resources. March 2009).

Hodowla lasu: dział leśnictwa zajmujący się zagadnieniami powstawania i rozwoju drzewostanów, zależnościami między nimi a środowiskiem przyrodniczym oraz wpływem zabiegów gospodarczych na rozwój i ukształtowanie się drzewostanów.

Silviculture: The art and science of controlling the establishment, growth, composition, health and quality of *forests** and woodlands to meet the targeted diverse needs and values of landowners and society on a sustainable basis (Source: FSC-STD-01-001 V5-2, based on Nieuwenhuis, M. 2000. Terminology of Forest Management. IUFRO World Series Vol. 9. IUFRO 4.04.07 SilvaPlan and SilvaVoc).

Indigenous cultural landscapes: *Indigenous cultural landscapes** are living landscapes to which *Indigenous Peoples** attribute environmental, social, cultural and economic value because of their enduring relationship with the land, water, fauna, flora and spirits and their present and future importance to their cultural identity. An *Indigenous cultural landscape** is characterized by features that have been maintained through *long-term** interactions based on land-care knowledge, and adaptive livelihood practices. They are landscapes over which *Indigenous Peoples** exercise responsibility for stewardship (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Industrial activity: Industrial forest and resource management activities such as road building, mining, dams, urban development and timber harvesting (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Informacje niejawne: Informacje, które zgodnie z prawem krajowym nie mogą być udostępniane, w szczególności:

- o w związku z przepisami ustawy o ochronie informacji niejawnych;
- o w związku z przepisami o ochronie danych osobowych;
- o ponieważ ich udostępnienie stwarzałoby znaczące ryzyko naruszenia stanu środowiska;
- o w związku z ochroną tajemnicy zawodowej i handlowej, przewidzianej przepisami prawa.

Confidential information: Private facts, data and content that, if made publicly available, might put at risk *The Organization**, its business interests or its relationships with stakeholders, clients and competitors (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Infrastruktura: w kontekście gospodarki leśnej, drogi, mosty, przepusty, miejsca załadunku kłód, kamieniołomy, zbiorniki retencyjne, budynki i inne obiekty potrzebne w procesie realizacji *planu gospodarowania**. (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Infrastructure: in the context of forest management, roads, bridges, culverts, log loading sites, quarries, retention reservoirs, buildings and other facilities needed in the process of implementing the *management plan**.

Intensywność: Miara natężenia lub stopnia istotności działalności gospodarczej lub innych czynników wpływających na skutki prowadzonych działań (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Jednostka gospodarowania: Obszar (obszary) przestrzenny wyznaczony do certyfikacji FSC z wyraźnie określonymi granicami, zarządzany zgodnie z zestawem wyraźnie zdefiniowanych, długoterminowych celów zarządzania sformułowanych w *planie gospodarowania**. Obszar (obszary) ten zawiera:

- o wszystkie obiekty i tereny w obrębie danego obszaru przestrzennego, lub jego sąsiedztwie, lub obszary będące własnością lub pozostające pod kontrolą zarządzania przez lub w imieniu organizacji dla osiągnięcia określonych celów zarządzania; i
- o wszystkie obiekty i tereny znajdujące się na zewnątrz i niesąsiadujące z danym obszarem zarządzane przez *Organizację** lub w jej imieniu wyłącznie w celu przyczyniania się do osiągnięcia określonych celów zarządzania. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Katastrofa naturalna: zdarzenie związane z działaniem sił natury, którego skutki zagrażają

życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywołu. (na podstawie: Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002r. o stanie klęski żywiołowej, Dz.U.2017 poz. 1897).

Critical: The concept of criticality or fundamentality in Principal 9 and HCVs relates to irreplaceability and to cases where loss or major damage to this HCV would cause serious prejudice or suffering to affected stakeholders*. An ecosystem service* is considered to be critical (HCV 4) where a disruption of that service is likely to cause, or poses a threat of, severe negative impacts on the welfare, health or survival of local communities*, on the environment, on HCVs, or on the functioning of significant* infrastructure* (roads, dams, buildings etc.). The notion of criticality here refers to the importance and risk for natural resources and environmental and socio-economic values (Source: FSC-STD-01-001 V5-2).

Kluczowy: Pojęcie kluczowego lub fundamentalnego w Zasadzie 9 i HCV odnosi się do niemożności zastąpienia i przypadków, w których utrata lub poważne uszkodzenie takiego HCV spowodowałoby poważne szkody wśród *zaangażowanych stron**. Funkcja ekosystemu uznana jest za kluczową (HCV 4), kiedy jej zakłócenie może spowodować lub stanowić zagrożenie negatywnym wpływem na dobrostan, zdrowie lub przetrwanie lokalnych społeczności, środowisko, HCV lub funkcjonowanie istotnej *infrastruktury** (drogi, tamy, budynki itp.) dla dobrostanu. Pojęcie kluczowy odnosi się do znaczenia i ryzyka dla zasobów naturalnych oraz wartości przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych.

Pojęcie *kluczowej** wartości odnosi się do braku możliwości jej zastąpienia i przypadków, w których utrata lub poważne uszkodzenie takiej HCV spowodowałoby poważne szkody. (Źródło: FSC-STD-50-001 V5-0).

Konserwacja/Ochrona: Pojęć tych używa się zamiennie odnosząc się do działań zarządczych mających na celu utrzymanie wcześniej określonych długoterminowych wartości przyrodniczych lub kulturowych. Działania zarządcze mogą ograniczać się do zerowej lub minimalnej interwencji ale też rozszerzać się aż po ściśle określone działania mające na celu utrzymanie lub kompatybilność z utrzymaniem tych zidentyfikowanych wartości (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Krajobraz: Geograficzna mozaika złożona z oddziałujących na siebie ekosystemów będąca rezultatem wzajemnego oddziaływania czynników geologicznych, topograficznych, glebowych, klimatycznych, biotycznych i ludzkich na danym obszarze (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Światowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej IUCN).

Kryterium (l.mn. Kryteria): środek oceny do weryfikacji, czy dana Zasada (gospodarki leśnej) została spełniona (Źródło: FSC-STD-01-001 V4-0).

Kulturowo odpowiednie [mechanizmy]: Środki / podejście do dotarcia do grup docelowych, które są w harmonii z obyczajami, wartościami, wrażliwością i sposobem życia grupy docelowej. Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Las: Obszar ziemi zdominowany przez drzewa (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0. Zaczerpnięto z Przewodnika FSC dla Jednostek certyfikujących, Zakres certyfikacji leśnej, Część 2.1 po raz pierwszy opublikowana w 1998 i zrewidowana jako FSC-GUI-20-200 w 2005, a następnie

poddana kolejnej rewizji w 2010 jako FSC-DIR-20-007 FSC Dyrektywa FSC dotycząca oceny gospodarki leśnej, ADVICE-20-007-01).

Las rodzimy: Obszar leśny o wielu cechach podstawowych i kluczowych elementach rodzimych ekosystemów, takich, jak złożoność, struktura i różnorodność biologiczna, z uwzględnieniem charakterystyki gleby, flory i fauny, na którym wszystkie lub prawie wszystkie drzewa są gatunkami rodzimymi, nieklasyfikowany jako plantacje.

'Las rodzimy' obejmuje następujące kategorie:

- o Las poddany pozyskaniu drewna lub innym działaniom gospodarczym, w którym drzewostany są odnawiane lub zostały odnowione poprzez połączenie odnowienia naturalnego i sztucznego gatunków typowych dla lasów na tym obszarze, i gdzie, w dalszym ciągu, występują liczne cechy lasu naturalnego. W lasach borealnych i północnych lasach strefy umiarkowanej, które w sposób naturalny składają się tylko z jednego lub kilku gatunków drzew, kombinacja naturalnego i sztucznego odnowienia lasu tymi samymi gatunkami rodzimymi, które stanowią kluczowy element ekosystemu rodzimego nie jest uznawana za konwersję w plantacje.
- o Lasy utrzymywane poprzez tradycyjne praktyki leśne, w tym naturalne lub wspomagane naturalne odnowienie.
- o Lasy wtórne lub lasy skolonizowane rodzimymi gatunkami, które odnowiły się lub zostały wprowadzone sztucznie na obszarach nieleśnych.
- o Lasy naturalne powstałe w wyniku naturalnych procesów przyrodniczych i w których procesy naturalne dominują na każdym etapie istnienia, tzn: odnowienia, wzrostu, dojrzewania, starzenia i rozpadu.

Las rodzimy nie obejmuje obszarów, które nie są zdominowane przez drzewa, wcześniej nie były lasem, i które nie zawierają jeszcze wielu cech i elementów ekosystemów rodzimych.

Lasy o małej powierzchni lub niskiej intensywności użytkowania (z ang. SLIMF):

- o lasy o powierzchni poniżej 500 ha, lub
- o lasy, w których współczynnik pozyskania drewna jest mniejszy niż 20% rocznego przyrostu, a całkowite roczne pozyskanie jest mniejsze niż 5000 m³.

Lekka praca: *przepisy krajowe** lub regulacje mogą zezwalać na zatrudnienie lub pracę osób w wieku od 13 do 15 lat do lekkiej pracy, która: a) nie może być szkodliwa dla ich zdrowia lub rozwoju; oraz b) nie może uszczuplać ich obecności w szkole, ich uczestnictwa w szkoleniach zawodowych lub programach szkoleniowych zatwierdzonych przez właściwy organ lub ich zdolności do korzystania z otrzymanych instrukcji (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 138, art. 7).

Ludność rdzenna: Ludzie lub grupa ludzi, którą można zidentyfikować w poniższy sposób:

- o Kluczową cechą lub kryterium jest samoidentyfikacja na poziomie indywidualnym jako ludność rdzenna oraz akceptacja członków społeczności
- o Ciągłość historyczna ze społecznością przedkolonialną lub przedosadniczą
- o Silny związek z obszarami i otaczającymi je zasobami naturalnymi
- o Odrębny system społeczny, ekonomiczny lub polityczny
- o Odrębny język, kultura i system wierzeń
- o Tworzenie niedominującej grupy społecznej
- o Decydująca się zachowywać i powielać środowisko rodowe oraz systemy, jako wyróżniające ludzi i wspólnoty.

(Źródło: Zaadaptowano ze Stałego Forum Organizacji Narodów Zjednoczonych na temat problemów ludności rdzennej, Broszura 'Kim są ludności rdzenne' październik 2007; Grupa rozwojowa Organizacji Narodów Zjednoczonych 'Przewodnik po zagadnieniach dotyczących ludności rdzennej' 2009, Deklaracja praw ludności rdzennych, 13 września 2007).

Ludność tradycyjna: Ludność tradycyjna to grupy społeczne lub ludy, które samodzielnie nie identyfikują się jako ludność rdzenna jednocześnie potwierdzając prawa do swoich ziem, lasów i innych zasobów w oparciu o wieloletnie obyczaje lub prawa do użytkowania (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, Program ludów leśnych (Marcus Colchester, 7 października 2009)).

Łączność: Miara połączenia lub przestrzennej ciągłości korytarza, sieci lub matrycy. Im mniejsze luki, tym większa łączność. Powiązana jest z koncepcją strukturalnej łączności; funkcjonalna lub behawioralna łączność odnosi się do połączenia przestrzeni w odniesieniu do procesu, np. przemieszczanie się zwierząt poprzez różne elementy krajobrazu. Łączność wodna dotyczy dostępności i transportu materiałów i organizmów, poprzez wody gruntowe i powierzchniowe, między różnymi płaszczyznami ekosystemów wodnych wszystkich rodzajów. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0) na podstawie R.T.T. Forman. 1995. Mozaiki lądowe. Ekologia krajobrazów i regionów, Cambridge University Press, str. 632).

Materiały odpadowe: nieużyteczne lub niepożądane substancje lub produkty uboczne, takie jak:

- Niebezpieczne odpady, w tym odpady chemiczne i baterie;
- Pojemniki;
- Olej i paliwo silnikowe i inne paliwa i oleje;
- Śmieci, w tym metale, plastik i papier; i
- Opuszczone budynki, maszyny i urządzenia.

Minimalny wiek (zatrudnienia): nie jest niższy niż wiek ukończenia obowiązku szkolnego, i w każdym przypadku nie powinien być niższy niż 15 lat. Jednak kraj, którego gospodarka i zaplecze edukacyjne są niewystarczająco rozwinięte, może początkowo określić minimalny wiek jako 14 lat. *Prawo krajowe** może również zezwalać na zatrudnianie 13-15 -latków do *lekkiej pracy**, która nie szkodzi ani ich obecności w szkole, ani zdrowiu dziecka, ani jego rozwojowi. Osoby w wieku 12-13 lat mogą ubiegać się o *pracę lekką ** w krajach, które określają minimalny wiek na 14 lat (Konwencja MOP nr. 138, artykuł 2). W Polsce minimalny wiek zatrudnienia jest określony w przepisach krajowych.

Nadrzędne wymogi bezpieczeństwa publicznego: aktualne, rzeczywiste i ponadprzeciętne zagrożenie dla ludzi, którego nie można wyeliminować w inny sposób, wynikające z lokalizacji elementu niebezpiecznego w miejscu:

- wykorzystywanym przez ludzi nieświadomych ryzyka istniejącego w lesie, np. poruszających się drogą publiczną;
- wykorzystywanym przez ludzi długotrwale przebywających w jednym miejscu w lesie (np. miejsce biwakowania);
- wykorzystywanym przez ludzi korzystających z lasu w sposób skoncentrowany punktowo lub liniowo (np. szlaki turystyczne),

jeśli stwarzane ryzyko jest wysokie.

Najgorsze formy pracy dzieci: obejmuje a) wszelkie formy niewolnictwa lub praktyki podobne do niewolnictwa, takie jak sprzedaż i handel dziećmi, niewola za długi i niewolnictwo oraz

praca przymusowa, w tym przymusowa lub obowiązkowa rekrutacja dzieci do użycia w konfliktach zbrojnych; b) wykorzystywanie, pozyskiwanie lub oferowanie *dziecka** do prostytucji, do produkcji pornografii lub przedstawień pornograficznych; c) wykorzystywanie, pozyskiwanie lub oferowanie *dziecka** do nielegalnej działalności, w szczególności w zakresie produkcji i handlu narkotykami, zgodnie z definicją zawartą w odpowiednich umowach międzynarodowych; d) praca, która ze względu na swój charakter lub warunki, w których jest przeprowadzana, może zaszkodzić zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności dzieci (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr182, art. 3).

Najlepsze dostępne informacje: dane, fakty, dokumenty, ekspertyzy i wyniki badań terenowych, konsultacje ze stronami, które są najbardziej wiarygodne, dokładne, kompletne lub adekwatne i można je uzyskać przy *racjonalnym** wysiłku i kosztach, z zastrzeżeniem *skali** i *intensywności** działań gospodarczych i *podejścia przezornościowego** (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Natural forest: A *forest** area with many of the principal characteristics and key elements of native ecosystems, such as complexity, structure and biological diversity, including soil characteristics, flora and fauna, in which all or almost all the trees are native species, not classified as plantations.

'*Natural forest**' includes the following categories:

- *Forest** affected by harvesting or other disturbances, in which trees are being or have been regenerated by a combination of natural and artificial regeneration with species typical of *natural forests** in that site, and where many of the above-ground and below-ground characteristics of the natural forest are still present. In boreal and north temperate *forests** which are naturally composed of only one or few tree species, a combination of natural and artificial regeneration to regenerate *forest** of the same *native species**, with most of the principal characteristics and key elements of *native ecosystems** of that site, is not by itself considered as conversion to plantations;
- *Natural forests** which are maintained by traditional *silvicultural** practices including natural or assisted natural regeneration;
- Well-developed secondary or colonizing *forest** of *native species** which has regenerated in non-*forest** areas;
- The definition of '*natural forest**' may include areas described as wooded *ecosystems**, woodland and savannah.

The description of *natural forests** and their principal characteristics and key elements may be further defined in FSC Forest Stewardship Standards, with appropriate descriptions or examples.

'*Natural forest**' does not include land which is not dominated by trees, was previously not forest, and which does not yet contain many of the characteristics and elements of *native ecosystems**. Young regeneration may be considered as *natural forest** after some years of ecological progression. FSC Forest Stewardship Standards may indicate when such areas may be excised from the *Management Unit**, should be *restored** towards more *natural conditions**, or may be converted to other land uses.

FSC has not developed quantitative thresholds between different categories of *forests** in terms of area, density, height, etc. FSC Forest Stewardship Standards may provide such thresholds and other guidelines, with appropriate descriptions or examples. Pending such guidance, areas dominated by trees, mainly of *native species**, may be considered as *natural forest**.

Thresholds and guidelines may cover areas such as:

- Other vegetation types and non-*forest** communities and *ecosystems** included in the *Management Unit**, including grassland, bushland, *wetlands**, and open woodlands;

- Very young pioneer or colonizing regeneration in a primary succession on new open sites or abandoned farmland, which does not yet contain many of the principal characteristics and key elements of *native ecosystems**. This may be considered as *natural forest** through ecological progression after the passage of years;
- Young natural regeneration growing in *natural forest** areas may be considered as *natural forest**, even after logging, clear-felling or other disturbances, since many of the principal characteristics and key elements of *native ecosystems** remain, above-ground and below-ground;
- Areas where deforestation and *forest** degradation have been so severe that they are no longer 'dominated by trees' may be considered as non-*forest**, when they have very few of the principal above-ground and below-ground characteristics and key elements of *natural forests**. Such extreme degradation is typically the result of combinations of repeated and excessively heavy logging, grazing, farming, fuelwood collection, hunting, fire, erosion, mining, settlements, *infrastructure**, etc. FSC Forest Stewardship Standards may help to decide when such areas should be excised from the *Management Unit**, should be restored towards more *natural conditions**, or may be converted to other land uses (Source: FSC-STD-01-001 V5-2).

Nawóz: substancje mineralne lub organiczne, najczęściej N, P₂O₅ i K₂O, które są aplikowane do gleby w celu zwiększenia wzrostu roślin. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Niedrzewne produkty leśne (Non-timber forest products, NTFP): Wszystkie produkty inne niż drewno pochodzące z Jednostki Gospodarowania. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Nienaruszony krajobraz leśny: terytorium w obecnym globalnym zasięgu pokrywy leśnej, które zawiera ekosystemy leśne i inne niż lasy, będące pod minimalnym wpływem działalności gospodarczej człowieka, o powierzchni co najmniej 500 km² (50 000 ha) i minimalnej szerokości 10 km (mierzonej jako średnica koła całkowicie wpisanego w granice terytorium) (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Intact Forests / Global Forest Watch. Definicja słownikowa podana na stronie internetowej Intact Forest. 2006-2014).

Non-SLIMF: lasy zarządzane przez Organizację dużej i średniej skali.

- **Średnia skala:** Jednostki Gospodarowania o powierzchni od 500 do 10 000 ha (własność pojedyncza lub współwłasność – wspólnota).
- **Duża skala:** Jednostki Gospodarowania o powierzchni powyżej 10 000 ha (własność pojedyncza lub współwłasność – wspólnota).

Obowiązkowy kodeks postępowania: Podręcznik lub inny zbiór technicznych instrukcji, które muszą być wdrożone przez organizację na mocy prawa (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Obowiązujące prawo (przepisy)/mające zastosowanie prawo: Prawo mające zastosowanie w ramach działania *Organizacji** jako legalnego podmiotu prawnego lub przedsiębiorstwa dla lub na rzecz *Jednostki gospodarowania** oraz te przepisy, które mają wpływ na wdrożenie Zasad i Kryteriów FSC. Obejmuje ono dowolną kombinację prawa ustawowego (zatwierdzonego przez parlament), orzecznictwa (interpretacje sądowe), przepisów pomocniczych, powiązanych procedur administracyjnych oraz krajowej konstytucji (jeśli istnieje), która zawsze jest nadrzędna względem wszystkich innych instrumentów prawnych (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Obszar ochrony: Zobacz definicję 'Strefy ochronne'. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Obszary i terytoria: Na potrzeby Zasad i Kryteriów są to obszary lub terytoria, które, w ujęciu tradycyjnym, były własnością ludności rdzennej lub społeczności lokalnych lub były zwyczajowo użytkowane lub zajmowane, i na które dostęp do zasobów naturalnych ma kluczowe znaczenie dla trwałości ich kultury i utrzymania (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na

podstawie Banku Światowego OP 4.10 Ludność rdzenna, sekcja 16 (a), lipiec 2005.)

Obszary o szczególnych wartościach ochronnych: Strefy i przestrzenie fizyczne posiadające *Szczególne Wartości Ochronne** lub niezbędne do istnienia i utrzymania *Szczególnych Wartości Ochronnych** (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ): Systematyczny proces służący do identyfikacji potencjalnych skutków środowiskowych i społecznych proponowanych projektów, do oceny podejść alternatywnych oraz do przygotowania i wdrażania środków zapobiegawczych, łagodzących, a także środków zarządzania i monitorowania. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Ocena oddziaływania na środowisko, wytyczne dla projektów terenowych FAO. Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (FAO), Rzym).

Ochrona: Zobacz definicję 'Konserwacja/Ochrona'.

Odporność: Zdolność systemu do utrzymania kluczowych funkcji i procesów w obliczu napięć lub nacisków powstałych w efekcie obrony przed zmianami lub próby dostosowania się do nich. Pojęcie to odnosi się zarówno do systemów ekologicznych, jak i społecznych (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Światowej Komisji ds. obszarów chronionych, (IUCN-WCPA). 2008. Ustanowienie morskich obszarów chronionych – sprawmy, by to się stało. Waszyngton D.C.: IUCN-WCPA National Oceanic and Atmospheric Administration and The Nature Conservancy).

Organizacja: Osoba lub podmiot prawny posiadający lub ubiegający się o certyfikat FSC, a tym samym odpowiedzialny za wykazanie zgodności z wymogami, na których opiera się certyfikacja (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Organizacja pracowników: każda organizacja *pracowników** mająca na celu popieranie i ochronę interesów *pracowników** (zaadaptowano z Konwencji MOP 87, art. 10). Ważne jest, aby pamiętać, że zasady i wytyczne dotyczące składu organizacji pracowników różnią się w poszczególnych krajach, szczególnie w odniesieniu do tych, którzy są uznawani za członków zwyczajnych, a także tych, którzy są uznawani za posiadających władzę do "zatrudniania i zwalniania". Organizacja pracowników ma tendencję do oddzielania związków między tymi, którzy mogą "zatrudniać i zwalniać", a tymi, którzy nie mogą. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Raportu FSC dotyczącego ogólnych kryteriów i wskaźników opartych na zasadach Podstawowych Konwencji MOP).

Organizm: Każda jednostka biologiczna zdolna do reprodukcji lub przenoszenia materiału genetycznego. (Źródło: Dyrektywa Rady 90/220 / EWG).

Organizm modyfikowany genetycznie: Organizm, w którym materiał genetyczny został zmieniony w sposób niezachodzący w sposób naturalny w wyniku krzyżowania i/lub naturalnej rekombinacji. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, w oparciu o interpretację FSC-POL-30-602 FSC dotyczącą GMO (organizmów modyfikowanych genetycznie)).

Pesticide: Any substance or preparation prepared or used in protecting plants or wood or other plant products from pests; in controlling pests; or in rendering such pests harmless. This definition includes insecticides, rodenticides, acaricides, molluscicides, larvaecides, fungicides and herbicides (Source: FSC-STD-01-001 V5-2).

Pestycyd: każda substancja lub mieszanina substancji chemicznych lub składników biologicznych przeznaczonych do odstraszenia, niszczenia lub zwalczania szkodników bądź regulowania wzrostu roślin (źródło: Międzynarodowy kodeks postępowania FAO w zakresie

zarządzania pestycydami). Definicja ta obejmuje środki owadobójcze, gryzoniobójcze, roztoczebójcze, moluskocydy, larwicydy, środki nicieniobójcze, grzybobójcze i chwastobójcze. (źródło: Polityka Pestycydowa FSC, FSC-POL-30-001 V3-0 EN).

Plan gospodarowania: Zbiór dokumentów, raportów, zapisów i map opisujący, uzasadniający i regulujący działania prowadzone przez zarządcę, pracowników lub organizację w ramach Jednostki gospodarowania lub w odniesieniu do niej, z uwzględnieniem deklaracji co do celów i polityk (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Plan urządzenia lasu: podstawowy dokument gospodarki leśnej opracowywany dla określonego obiektu, zawierający opis i ocenę stanu lasu oraz cele, zadania i sposoby prowadzenia gospodarki leśnej. Na potrzeby standardu pojęcie obejmuje również uproszczony plan urządzenia lasu.

Plantation: A *forest** area established by planting or sowing with using either alien or *native species**, often with one or few species, regular spacing and even ages, and which lacks most of the principal characteristics and key elements of *natural forests**. The description of plantations may be further defined in FSC Forest Stewardship Standards, with appropriate descriptions or examples, such as:

- Areas which would initially have complied with this definition of 'plantation' but which, after the passage of years, contain many or most of the principal characteristics and key elements of *native ecosystems**, may be classified as *natural forests**.
- Plantations managed to *restore** and enhance biological and *habitat** diversity, structural complexity and *ecosystem functionality** may, after the passage of years, be classified as natural forests.
- Boreal and north temperate *forests** which are naturally composed of only one or few tree species, in which a combination of natural and artificial regeneration is used to regenerate *forest** of the same *native species**, with most of the principal characteristics and key elements of *native ecosystems** of that site, may be considered as *natural forest**, and this regeneration is not by itself considered as conversion to *plantations** (Source: FSC-STD-01-001 V5-2).

Plantacja: Obszar zalesiony z wykorzystaniem gatunków obcego lub rodzimego pochodzenia, często jednego lub kilku gatunków, w równych odstępach i w równym wieku, i który nie posiada większości cech charakterystycznych i kluczowych elementów lasu naturalnego. Plantacje zakłada się w celu intensywnej produkcji drewna w skróconym cyklu produkcyjnym, dostosowanym do gatunku i warunków siedliskowych.

Płaca umożliwiająca utrzymanie: Wynagrodzenie otrzymane za standardowy tydzień pracy przez pracownika w konkretnym miejscu, wystarczające, aby zapewnić przyzwoity standard życia dla pracownika i jego rodziny. Elementy przyzwoitego standardu życia obejmują żywność, wodę, mieszkanie, edukację, opiekę zdrowotną, transport, odzież i inne podstawowe potrzeby, w tym rezerwę na nieoczekiwane zdarzenia (Źródło: Wspólne podejście do płacy umożliwiającej utrzymanie) ISEAL Living Wage Group. Listopad 2013).

Podejście przezornościowe: Podejście wymagające, by w sytuacji, kiedy dostępne informacje wskazują, że działalność zarządcza stwarza zagrożenie poważnymi lub nieodwracalnymi szkodami dla środowiska lub dobrobytu człowieka, organizacja podejmie zdecydowane i skuteczne środki w celu zapobiegnięcia szkodom i uniknięciu zagrożeń dla dobrostanu, nawet jeśli informacje są niekompletne lub niejednoznaczne, oraz kiedy nie ma pewności, że wartości przyrodnicze mogą doznać uszczerbku (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Zasady 15 Deklaracji z Rio w sprawie środowiska i rozwoju z 1992 r. oraz Oświadczenia Wingspread w sprawie zasady ostrożności na konferencji Wingspread, 23-25 stycznia 1998 r.).

Podstawowe Konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP): są to standardy pracy, które obejmują podstawowe zasady i prawa w pracy: wolność zrzeszania się i skuteczne uznawanie prawa do *rokowań zbiorowych**; eliminacja wszelkich form *pracy przymusowej lub obowiązkowej**; skuteczne zniesienie pracy *dzieci**; oraz eliminacja *dyskryminacji** w odniesieniu do *zatrudnienia i zawodu**.

Osiem Podstawowych Konwencji to:

- Konwencja MOP dotycząca wolności zrzeszania się i ochrony prawa do organizowania się, 1948 r. (Nr 87)
- Konwencja MOP dotycząca prawa organizowania się i rokowań zbiorowych, 1949 (Nr 98)
- Konwencja MOP dotycząca pracy przymusowej, 1930 (Nr 29)
- Konwencja MOP dotycząca likwidacji pracy przymusowej, 1957 (Nr 105)
- Konwencja MOP dotycząca wieku minimalnego, 1973 (Nr 138)
- Konwencja MOP dotycząca najgorszych form pracy dzieci, 1999 (Nr 182)
- Konwencja MOP dotycząca równego wynagrodzenia, 1951 (Nr 100)
- Konwencja MOP dotycząca dyskryminacji (zatrudnienie i zawód), 1958 (Nr 111)

(Źródło: Raport FSC dotyczący ogólnych kryteriów i wskaźników opartych na zasadach Podstawowych Konwencji MOP).

Posiadacz praw: osoby i grupy, w tym *ludność rdzenna**, *ludność tradycyjna** i *społeczności lokalne** posiadające prawa lub *prawa zwyczajowe**, których *dobrowolna, wcześniejsza i świadoma zgoda** jest wymagana w celu podjęcia decyzji zarządczych (Źródło: FSC-STD- 60-004 V2-0).

Powierzchnie referencyjne: Fragmenty *Jednostki Gospodarowania** wyznaczone w celu zachowania lub przywrócenia ekosystemu, który naturalnie występowałby w tym regionie geograficznym. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Powszechna ochrona lasu: kształtowanie równowagi w ekosystemach leśnych i zwiększanie naturalnej odporności drzewostanów. W szczególności obejmuje ona:

- zabiegi profilaktyczne i ochronne zapobiegające powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów;
- zapobieganie, wykrywanie i zwalczanie nadmiernego występowania i rozprzestrzeniania się organizmów szkodliwych;
- ochronę gleby i wód leśnych. (Źródło: Ustawa o lasach, art. 9 ust. 1)

Poziom pozyskania: rzeczywista wielkość pozyskania drewna wykonana w *Jednostce Gospodarowania**, mierzona w jednostkach objętości (np. w metrach sześciennych) lub powierzchni (np. hektary) w celu porównania z obliczonym (maksymalnym) dopuszczalnym poziomem pozyskania. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Praca niebezpieczna (w kontekście pracy dzieci): każda praca, która może zagrozić fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu zdrowiu dzieci, nie powinna być wykonywana przez nikogo poniżej 18 lat. Niebezpieczna praca *dziecka** to praca w niebezpiecznych lub niezdrowych warunkach, w wyniku której *dziecko** może zginąć lub zostać ranne/okaleczone (często na stałe) i/lub zachorować (często na stałe) w wyniku niskich standardów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków pracy. Przy określaniu rodzaju niebezpiecznej pracy dzieci, o której mowa w art. 3 lit. d) Konwencji MOP nr 182, oraz przy identyfikowaniu gdzie występuje, należy uwzględnić, między innymi:

- Pracę, która naraża dzieci na fizyczne, psychiczne lub seksualne wykorzystywanie;

- o Pracę pod ziemią, pod wodą, na niebezpiecznych wysokościach lub w ograniczonych przestrzeniach;
- o Pracę z niebezpiecznymi maszynami, sprzętem i narzędziami, lub która wymaga ręcznego przenoszenia lub transportu ciężkich ładunków;
- o Pracę w niezdrowym środowisku, które może, na przykład, narażać dzieci na niebezpieczne substancje, czynniki lub procesy, lub temperatury, poziom hałasu lub wibracje szkodliwe dla ich zdrowia;
- o Pracę w szczególnie trudnych warunkach, takich jak praca przez długie godziny lub w nocy lub praca, w której przebywanie *dziecka** jest nieracjonalnie ograniczone do siedziby pracodawcy (MOP, 2011: *IPEC Mainstreaming Child labour concerns in education sector plans and Programmes, Geneva, 2011* & *ILO Handbook on Hazardous child labour, 2011*).

Praca przymusowa lub obowiązkowa: praca lub usługa wymagana od jakiejkolwiek osoby pod groźbą kary i do której ta osoba nie zgłosiła się dobrowolnie (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 29, art. 2.1).

Pracownicy: Wszystkie zatrudnione osoby, w tym pracownicy publiczni, a także osoby 'samozatrudnione'. Uwzględnia się zarówno pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin, pracowników sezonowych, pracowników wszystkich rang i kategorii, z uwzględnieniem pracowników fizycznych, administratorów, przełożonych, kierowników, pracowników wykonawców oraz samozatrudnionych wykonawców i podwykonawców (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 155 w zakresie bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy, 1981).

Prawa lokalne (przepisy lokalne): patrz Prawo krajowe. The whole suite of primary and secondary laws (acts, ordinances, statutes, decrees) which is limited in application to a particular geographic district within a national territory, as well as secondary regulations, and tertiary administrative procedures (rules / requirements) that derive their authority directly and explicitly from these primary and secondary laws. Laws derive authority ultimately from the Westphalian concept of sovereignty of the Nation State (Source: FSC-STD-01-001 V5-2).

Prawa użytkowania: Prawa do użytkowania zasobów Jednostki gospodarowania określone przez zwyczaje lokalne, wzajemne porozumienia lub określone przez inne podmioty posiadające prawa użytkowania. Prawa te mogą ograniczać użycie określonych zasobów do wskazanego poziomu konsumpcji lub technik pozyskania (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Prawa zwyczajowe: Prawa będące rezultatem serii długich powszechnych i zwyczajowych działań, które poprzez swoją powtarzalność i nieprzerwalność uzyskały moc prawną w ramach danej jednostki geograficznej lub socjologicznej (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Prawnie właściwy: Upoważniony prawem do wykonywania określonej funkcji (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Prawny/ustawowy: Zgodny z prawem nadrzędnym (prawo krajowe lub lokalne) lub prawodawstwem wtórnym (przepisy dodatkowe, rozporządzenia, nakazy itp.). 'Prawny' obejmuje także decyzje oparte na regułach podejmowania decyzji określonych przez kompetentne organy, w przypadku, gdy wynikają one w sposób bezpośredni i logiczny z przepisów ustawowych i wykonawczych. Decyzje podjęte przez prawnie kompetentne organy mogą nie być prawne, jeśli nie wynikają w sposób bezpośredni i logiczny z prawodawstwa i regulacji prawnych, i jeśli nie są oparte na wymogach prawa, ale ustalane w trybie administracyjnym (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Prawo krajowe: zespół aktów normatywnych mających zastosowanie na terenie danego kraju, na który składają się: konstytucja, ustawy, akty wykonawcze (rozporządzenia), ratyfikowane umowy międzynarodowe, akty prawa miejscowego (obowiązujące na obszarze działania organów, które je ustanowiły), a także akty administracyjne niższego rzędu (zarządzenia, uchwały, wytyczne i inne), przyjęte bezpośrednio i wyraźnie na podstawie wymienionych wyżej aktów normatywnych powszechnie obowiązujących.

Prawo posiadania (prawo do posiadania): Społecznie zdefiniowana umowa pomiędzy osobami indywidualnymi lub grupami, uznana przez ustawy prawne lub praktyki zwyczajowe, dotycząca 'pakietu praw i obowiązków' w zakresie posiadania, utrzymania, dostępu do lub użytkowania konkretnych obszarów lub powiązanych z nimi zasobów (takich jak pojedyncze drzewa, gatunki roślin, woda, minerały itp.) (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Światowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej IUCN)).

Prawo stanowione: Zbiór praw zawarty w ustawach parlamentu (legislatura krajowa) (Źródło: *Oksfordzki słownik prawa*).

Prawo zwyczajowe: Powiązane ze sobą zbiory *praw zwyczajowych** mogą być uznane jako prawo zwyczajowe. W części jurysdykcji prawo zwyczajowe jest równoważne z prawem ustawowym, w ramach określonego obszaru kompetencji i może zastępować prawo ustawowe w obrębie zidentyfikowanych grup etnicznych i społecznych. W niektórych jurysdykcjach prawo zwyczajowe uzupełnia prawo ustawowe i jest stosowane w określonych okolicznościach.

(Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2 na podstawie N.L. Peluso and P. Vandergeest. 2001. *Genealogie polityczne lasu i praw zwyczajowych w Indonezji, Malezji i Tajlandii*, *Journal of Asian Studies* 60(3):761–812).

Przestrzegać/Podtrzymywać: Uznawać, szanować, podtrzymywać i wspierać (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Przywrócić/Przywracanie: Określenia te są używane w różnych znaczeniach w zależności od kontekstu i mowy potocznej. W niektórych przypadkach 'przywrócić' oznacza naprawić szkody wyrządzone wartościom przyrodniczym, które są skutkiem działalności gospodarczej lub innych aktywności. W innych przypadkach 'przywrócenie' oznacza stworzenie bardziej naturalnych warunków w miejscach, które zostały silnie zdegradowane lub przekształcone w inne rodzaje użytkowania gruntów. W Zasadach i Kryteriach pojęcie 'przywracanie' nie jest stosowane do określenia odtworzenia żadnego wcześniejszego, prehistorycznego, przedindustrialnego lub innego wcześniej istniejącego ekosystemu (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

*Organizacja** nie jest zobligowana do przywrócenia wartości przyrodniczych, na które wpływ miały czynniki będące poza jej kontrolą, na przykład szkody powstałe w wyniku klęsk żywiołowych, zmian klimatu lub legalnych działań stron trzecich, takich jak publiczna infrastruktura, górnictwo, łowiectwo lub osadnictwo. *FSC-POL-20-003 Wyłączenie obszarów z zakresu certyfikacji* opisuje działania, na podstawie których takie obszary, jeśli jest to stosowne, mogą być wyłączone z zakresu certyfikacji (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Organizacja nie jest także zobligowana do przywrócenia wartości przyrodniczych, które mogły istnieć przez jakiś czas lub w przeszłości, lub tych, na które negatywnie wpłynęła działalność poprzednich właścicieli lub organizacji. Jednakże, oczekuje się od *Organizacji** podjęcia racjonalnych środków, w celu ograniczenia, kontroli i zapobiegania degradacji środowiskowej, która ma miejsce w *Jednostce gospodarowania** jako rezultat wcześniejszych oddziaływań

(Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Publicznie dostępny: W sposób dostępny lub powszechnie obserwowalny dla ludzi (Źródło: Słownik języka angielskiego Collins, Edycja 2003).

Punkt pierwszej sprzedaży: miejsce, z którego „podmiot handlowy” tj. osoba fizyczna lub prawna, w ramach działalności handlowej, nabywa prawa własności dotyczące drewna lub produktów z drewna od *Organizacji**.

Racjonalny: oparty na nowoczesnych, naukowych metodach, dobrze zaplanowany i dający dobre wyniki, oparty na logicznym rozumowaniu, kierujący się rozumem, (Źródło: Słownik języka polskiego PWN).

Reasonable: Judged to be fair or appropriate to the circumstances or purposes, based on general experience (Source: FSC-STD-60-004 V2-0, based on Shorter Oxford English Dictionary).

Ratyfikowany: Proces, w wyniku którego prawnie zatwierdzono międzynarodowe prawo, umowę lub porozumienie (w tym wielostronna umowa w sprawie ochrony środowiska) przez ustawodawcę krajowego lub równoważny mechanizm, tak, by prawo międzynarodowe, porozumienia lub umowy automatycznie stały się częścią prawa krajowego lub rozpoczęły rozwój prawa krajowego, który będzie miał dać taki sam efekt prawny (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Refugia (Ostoje): Wyizolowany obszar, w którym nie wystąpiły rozległe zmiany powodowane zwykle zmianami klimatu lub zaburzeniami spowodowanymi przez działalność człowieka, oraz gdzie mogą przetrwać rośliny i zwierzęta typowe dla danego regionu (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Glen Canyon Dam, Adaptacyjny program zarządzania, Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej Glen Canyon Dam).

Rejestracja prawna: Krajowa lub lokalna licencja prawna lub zestaw pozwoleń do prowadzenia przedsiębiorstwa wraz z prawem do komercyjnego kupowania i sprzedawania produktów lub usług. Licencja lub pozwolenia mogą dotyczyć osoby fizycznej, prywatnego przedsiębiorstwa lub przedsiębiorstwa państwowego. Prawa do kupowania i sprzedawania produktów lub usług nie są jednoznacznie z koniecznością, stąd rejestracja prawna ma także zastosowanie do organizacji działających w Jednostce gospodarowania niesprzedających produktów lub usług, a na przykład, oferujących bezpłatną rekreację lub ochronę różnorodności biologicznej, czy siedlisk (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Rębnia: Rębnia jest działaniem z zakresu użytkowania lasu, mającym na celu stworzenie najkorzystniejszych warunków dla odnowienia lasu o właściwym, z punktu widzenia gospodarki leśnej, składzie gatunkowym drzew i uzyskania pożądanej budowy drzewostanu.

Rokowania zbiorowe: dobrowolne negocjacje między pracodawcami lub organizacjami pracodawców, a *organizacją pracowników** w celu uregulowania warunków zatrudnienia za pomocą układów zbiorowych (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 98, art. 4).

Równość płci: Równość płci lub sprawiedliwe relacje między płciami oznacza, że kobiety i mężczyźni mają równe warunki do korzystania z pełni praw człowieka oraz do przyczyniania się do rozwoju gospodarczego, społecznego, kulturowego oraz politycznego i czerpania korzyści z niego płynących. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, zaadaptowano z warsztatów FAO, IFAD i ILO pt. 'Luki, trendy i aktualne badania w zakresie płci w zatrudnieniu w rolnictwie i na obszarach wiejskich: zróżnicowane ścieżki wyjścia z ubóstwa', Rzym, od 31 marca do 2

kwietnia 2009.).

Różnorodność biologiczna: Różnorodność pośród wszystkich żywych organizmów zamieszkujących, między innymi, *ekosystemy** lądowe, morskie i inne ekosystemy wodne oraz kompleksy ekologiczne, których są częścią, a także różnorodność w obrębie gatunków, pomiędzy gatunkami i różnorodność ekosystemów (*Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0 na podstawie Konwencji o różnorodności biologicznej, 1992, Artykuł 2*).

Ryzyko: Prawdopodobieństwo nieakceptowanego, negatywnego wpływu wynikającego z jakiegokolwiek aktywności w *Jednostce Gospodarowania** z uwzględnieniem powagi możliwych konsekwencji (*Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2*).

Sieć obszarów ochronnych: te części *Jednostki Gospodarowania**, dla których ochrona jest głównym i w pewnych warunkach wyłącznym celem; takie obszary obejmują *powierzchnie referencyjne**, *strefy ochronne**, *obszary ochrony**, *obszary łączności** i *obszary o szczególnych wartościach ochronnych**. (*Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0*).

Siedlisko: Miejsce lub rodzaj miejsca, w którym występuje *organizm** lub populacja (*Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Konwencji o różnorodności biologicznej, Artykuł 2*).

Skala, intensywność i ryzyko: Zobacz definicję terminów 'skala', 'intensywność' i 'ryzyko'.

Skala: Miara stopnia, w jakim działania gospodarcze mają wpływ na wartości przyrodnicze lub jednostkę gospodarowania w czasie lub przestrzeni. Działania o małej skali przestrzennej mają w danym roku wpływ na proporcjonalnie małą część lasu, a działania o małej/niskiej skali czasowej występują jedynie w długich odstępach czasu (*Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2*).

SLIMF: patrz 'Lasy o małej powierzchni lub niskiej intensywności użytkowania'.

Słuszna rekompensata: Wynagrodzenie proporcjonalne do wielkości i rodzaju usług świadczonych przez inną Stronę lub szkód, lub proporcjonalnie do wielkości i rodzaju szkody, którą można przypisać pierwszej Stronie. (*Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0*)

Local communities: Communities of any size that are in or adjacent to the Management *Unit**, and also those that are close enough to have a *significant** impact on the economy or the environmental values of the *Management Unit** or to have their economies, rights or environments *significantly** affected by the management activities or the biophysical aspects of the *Management Unit** (Source: FSC-STD-01-001 V5-2).

Spółeczność lokalna: zbiorowość, w ramach której wytworzyła się sieć powiązań społecznych oraz poczucie przynależności do tej zbiorowości, występująca na obszarze *Jednostki Gospodarowania** lub sąsiadująca z nią, a także taka która jest wystarczająco blisko by wywierać znaczący wpływ na Jednostkę Gospodarowania lub by Jednostka Gospodarowania wpływała na tę społeczność (Na podstawie FSC-STD-01-001 V5-2).

Spór: dla celów Międzynarodowych Ogólnych Wskaźników (IGI) jest to wyraz niezadowolenia ze strony jakiegokolwiek osoby lub organizacji przedstawiany jako skarga do *Organizacji**, dotycząca jej działań gospodarczych lub ich zgodności z Zasadami i Kryteriami FSC, na którą jest oczekiwana odpowiedź. (*Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie FSC-PRO-01-005 V3-0 Rozpatrywanie odwołań*).

Spór o udziale znacznej liczby interesów: Spór, w który zaangażowana jest większość zainteresowanych stron w każdej z podgrup społecznych, gospodarczych i przyrodniczych i który jest przedmiotem *toczących się spraw sądowych**, w których wydano nakaz sądowy wstrzymania prac leśnych.

Spór o znacznej wielkości: Spór będący przedmiotem *toczącej się sprawy sądowej**, w którym wydano nakaz sądowy wstrzymania prac leśnych i który obejmuje jedno lub więcej z poniższych:

- Wpływa na ustawowe lub zwyczajowe prawa lokalnej społeczności;
- Tam, gdzie negatywny wpływ działań zarządczych ma taką skalę, że nie można go odwrócić ani złagodzić;
- Przemoc fizyczna;
- Zniszczenie mienia;
- Obecność sił wojskowych;
- Akty zastraszania pracowników leśnych i stron. (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Spór o znacznym czasie trwania: Spór będący przedmiotem *toczącej się sprawy sądowej**, w którym wydano nakaz sądowy wstrzymania prac leśnych i który trwa ponad dwa razy dłużej od wstępnie określonego terminu w systemie FSC (trwa dłużej niż 6 miesięcy po otrzymaniu skargi, na podstawie FSC-STD-20-001).

Stan przed pozyskaniem drewna [warunek]: różnorodność, skład i struktura lasu lub plantacji przed ścięciem drzew i działaniami pomocniczymi, takimi jak budowa dróg. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Status prawny: Sposób, w jaki *Jednostka gospodarowania** jest sklasyfikowana względem prawa. Pod względem formy własności oznacza to kategorię własności, taką jak grunty komunalne lub dzierżawione, grunty państwowe lub rządowe itp. Jeśli *Jednostka gospodarowania** jest w trakcie przekształcania z jednej formy własności w drugą (np. z gruntów państwowych w grunty komunalne ludności rdzennej) status obejmuje bieżącą pozycję w procesie przejściowym. Pod względem administracyjnym, status prawny może oznaczać, że obszar jest własnością całego narodu i jest administrowany w jego imieniu przez jednostkę rządową oraz jest, na mocy koncesji, dzierżawiony przez ministerstwo rządowe operatorowi z sektora prywatnego (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0).

Strefa przybrzeżna: powierzchnia styku między lądem, a *zbiornikiem wodnym** i roślinność z nią związana. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Strefy ochronne i obszary ochrony: Zdefiniowane obszary, wyznaczone i zarządzane przede wszystkim w celu ochrony gatunków, siedlisk, ekosystemów oraz cech naturalnych i innych specyficznych dla danego miejsca wartości z uwagi na ich naturalne wartości przyrodnicze lub kulturowe, lub do celów monitorowania, ewaluacji i badań, niekoniecznie wykluczając przy tym inne aktywności związane z gospodarowaniem. Na potrzeby Zasad i Kryteriów powyższe terminy są stosowane zamiennie, bez wskazywania na wyższość jednego względem drugiego w kontekście konserwacji lub ochrony. Termin 'obszary chronione' nie jest stosowany, gdyż sugeruje on prawny lub oficjalny status ustanowiony na mocy regulacji prawnych w wielu krajach. W kontekście Zasad i Kryteriów działania w obrębie takich obszarów powinny uwzględniać czynną, nie bierną, ochronę. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Strona (Interesariusz): Zobacz definicję 'zaangażowana strona' i 'zainteresowana strona'.

Strona, na którą może mieć wpływ działalność Jednostki Gospodarowania

/Zaangażowana strona: Jakakolwiek osoba, grupa osób lub podmiot, który podlega lub może podlegać wpływom działalności Jednostki. Przykłady obejmują, ale nie ograniczają się (np. w przypadku właścicieli gruntów położonych w dole cieków) do osób, grup osób lub podmiotów zlokalizowanych w sąsiedztwie Jednostki Gospodarowania.

Przykłady zaangażowanych stron to:

- Społeczności lokalne
- Ludność rdzenna
- Pracownicy
- Mieszkańcy lasu
- Sąsiedzi
- Właściciele gruntów położonych w dole cieków
- Lokalni przetwórcy
- Lokalne przedsiębiorstwa
- Posiadacze praw własności i użytkowania, w tym właściciele gruntów
- Organizacje uprawnione do działania lub działające w imieniu zaangażowanych stron, na przykład organizacje pozarządowe zajmujące się kwestiami społecznymi i przyrodniczymi, związki zawodowe itd. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-0)

Szczególne Wartości Ochronne (High Conservation Value, HCV): Dowolny z poniższych walorów:

HCV 1 - Różnorodność gatunkowa. Koncentracja *różnorodności biologicznej** z uwzględnieniem gatunków endemicznych oraz gatunków rzadkich i *zagrożonych**, która jest *znacząca** na poziomie globalnym, regionalnym lub krajowym.

HCV 2 – *Ekosystemy** i mozaiki na poziomie *krajobrazu**. *Nienaruszone krajobrazy leśne** oraz *ekosystemy** i mozaiki *ekosystemów** występujące na poziomie krajobrazu, które są *znaczące** na poziomie globalnym, regionalnym lub krajowym, i które zawierają zdolne do przeżycia populacje większości naturalnie występujących gatunków z ich naturalnym wzorem rozmieszczenia i zagęszczenia.

HCV 3 - Ekosystemy i siedliska. Rzadkie lub zagrożone ekosystemy, *siedliska** lub *ostoje**.

HCV 4 - Kluczowe usługi ekosystemów. Podstawowe *funkcje ekosystemowe** w sytuacjach kluczowych, włączając w to ochronę zlewni wodnych i kontrolę erozji wrażliwych gleb i zboczy.

HCV 5 - Potrzeby społeczności lokalnych. Miejsca i zasoby o fundamentalnym znaczeniu dla zaspokajania podstawowych potrzeb *społeczności lokalnych** lub *ludności rdzennej** (w zakresie środków do życia, zdrowia, odżywiania, wody itp.) zidentyfikowane poprzez zaangażowanie tych społeczności lub *ludności rdzennej**.

HCV 6 - Wartości kulturowe. Miejsca, zasoby, siedliska i *krajobrazy** o globalnym lub krajowym znaczeniu kulturowym, archeologicznym lub historycznym i/lub *kluczowym** znaczeniu kulturowym, ekologicznym, ekonomicznym lub religijnym/uświęconym dla tradycyjnej kultury *lokalnych społeczności** lub *ludności rdzennej**, zidentyfikowane poprzez zaangażowanie tych społeczności lub *ludności rdzennej**.

(Źródło: Na podstawie FSC-STD-01-001 V5-2).

Środki kontroli biologicznej: Organizmy użyte do eliminacji lub regulacji populacji innych organizmów. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie: Światowa Unia Ochrony Przyrody. Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej IUCN).

Tereny podmokłe: obszary przejściowe między systemami lądowymi i wodnymi, w których zwierciadło wody zwykle znajduje się na powierzchni lub w jej pobliżu lub ląd jest pokryty płytką wodą (źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie: Cowarding, L.M., Carter, V., Golet, F.C., Laroe, E.T. 1979. Klasyfikacja siedlisk podmokłych i głębinowych Stanów Zjednoczonych,

Departament USA Waszyngton DC).

Zgodnie z Konwencją z Ramsar tereny podmokłe mogą obejmować równiny błotne pływowe, naturalne stawy, bagna, dziury, podmokłe łąki, grzęzawiska, torfowiska*, bagna słodkowodne, namorzyny, jeziora, rzeki, a nawet niektóre rafy koralowe (Źródło: FSC-STD-60-004 V2 -0, w oparciu o Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN), definicje IUCN – angielski).

Terminowo: zobacz 'w odpowiednim czasie'.

Testowanie włókien: zestaw technologii służących identyfikacji drewna, wykorzystywanych do identyfikacji rodziny, rodzaju, gatunku i pochodzenia wyrobów z litego drewna i włókien drzewnych. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Tocząca się sprawa sądowa: spór będący przedmiotem postępowania sądowego.

Torfowisko: składa się z zalanych i podmokłych obszarów, z dużymi nagromadzeniami materiału organicznego, pokryty jest warstwą ubogiej roślinności związanej z określonym stopniem kwasowości i który ma charakterystyczną bursztynową barwę. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie: Aguilar, L. 2001. About Fishermen, Fisherwomen, Oceans and tides. IUCN. San Jose (Costa Rica)).

Tradycyjna wiedza: informacje, *know-how*, umiejętności i praktyki, które są rozwinięte, podtrzymywane i przekazywane z pokolenia na pokolenie w ramach społeczności, często tradycyjna wiedza stanowi część tożsamości kulturowej lub duchowej społeczności (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie definicji Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (z ang. WIPO). Definicja słownikowa zgodnie z Polityką / Tradycyjna wiedza na stronie WIPO)).

Transakcja FSC: Zakup lub sprzedaż produktów z oświadczeniem FSC na dokumentach sprzedaży. (Źródło: ADV-40-004-14).

Usługi ekosystemowe (usługi ekosystemów): Korzyści, które ludzie czerpią z ekosystemów. Obejmują one:

- zaopatrywanie w pożywienie, produkty leśne i wodę;
- usługi regulacyjne, takie jak regulacja w przypadku powodzi, suszy, degradacji terenu, jakości powietrza, klimatu i chorób;
- usługi wspierające takie jak tworzenie gleby i obieg składników odżywczych; oraz
- usługi kulturowe i wartości kulturowe takie jak rekreacyjne, duchowe, religijne i inne korzyści niematerialne.

(Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie R. Hassan, R. Scholes i N. Ash. 2005.

Ekosystemy i samopoczucie człowieka: Synteza. The Millennium Ecosystem Assessment Series. Island Press, Washington DC).

Urazy przy pracy: wszelkie obrażenia ciała, choroby lub śmierć wynikające z wypadku przy pracy (źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Biuro Biblioteki i systemów informacyjnych. Tezaurus MOP zgodnie z instrukcją stronie internetowej MOP).

Ustawowy: patrz definicja „Prawny”

Vast majority: 80% of the total area of *Intact Forest Landscapes** within the *Management Unit** as of January 1, 2017. The *vast majority** also meets or exceeds the minimum definition of *Intact Forest Landscape** (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Very limited portion of the core area: The area affected *shall** not exceed 0.5% of the area of the *core area** in any one year, nor affect a total of more than 5% of the area of the *core area**.

W odpowiednim czasie/terminowo: tak szybko, jak pozwalają na to okoliczności; nie przekładany umyślnie przez Organizację; w zgodzie z obowiązującymi przepisami, umowami, licencjami lub fakturami. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0)

Walory krajobrazowe: Walory krajobrazu mogą być zwizualizowane jako warstwy ludzkiej percepcji nałożone na fizyczny krajobraz. Niektóre walory krajobrazowe, takie jak ekonomiczne, rekreacyjne, odżywcze i wizualne, są ściśle powiązane z fizycznymi atrybutami krajobrazu. Inne walory krajobrazowe, takie jak wartość wewnętrzna lub duchowa, mają bardziej symboliczny charakter i są inspirowane bardziej indywidualną percepcją lub konstrukcją społeczną niż fizyczne atrybuty krajobrazu (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na postawie strony internetowej Instytutu Walorów Krajobrazowych).

Wartości przyrodnicze: Poniższy zestaw elementów środowiska biofizycznego i ludzkiego:

- funkcje ekosystemu (z uwzględnieniem sekwestracji i magazynowania węgla);
- różnorodność biologiczna;
- zasoby wodne;
- gleby;
- atmosfera;
- walory krajobrazowe (z uwzględnieniem wartości kulturowych i duchowych).

Konkretna wartość przypisana powyższym elementom uzależniona jest od sposobu ich postrzegania przez jednostki i społeczeństwa. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Warunki naturalne/ekosystem rodzimy: Dla potrzeb Zasad i Kryteriów FSC oraz wszystkich mających zastosowanie technik odtwarzania terminy takie jak 'bardziej naturalne warunki' i 'ekosystem rodzimy' mają prowadzić do działań na korzyść lub przywrócenia pierwotnych warunków i zespołów gatunków rodzimych, które są typowe dla danego miejsca, a także zarządzanie tymi zespołami i innymi wartościami środowiskowymi w taki sposób, by tworzyć ekosystem typowy dla danego obszaru. Dalszych wskazówek mogą dostarczać Standardy Gospodarki Leśnej FSC (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Weryfikacja transakcji: Weryfikacja dokonywana przez jednostki certyfikujące i/lub międzynarodową jednostkę akredytacyjną ASI (Accreditation Services International), czy oświadczenia FSC materiału wyjściowego stosowane przez posiadacza certyfikatu FSC są właściwe i pasują do oświadczeń FSC materiału wejściowego jego partnerów handlowych. (Źródło: FSC-STD-40-004 V3-0).

Weryfikowalne cele: konkretne cele, takie jak pożądane przyszłe warunki leśne, ustanowione w celu mierzenia postępów w osiąganiu każdego z *celów zarządzania**. Cele te są wyrażone jako jasne wyniki, takie, że ich osiągnięcie można zweryfikować i można określić, czy je osiągnięto czy nie.

Wiążąca umowa: umowa lub pakt, na piśmie lub nie, która obowiązuje sygnatariuszy i jest wykonalna na mocy prawa. Strony zaangażowane w umowę robią to i akceptują dobrowolnie (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Własność intelektualna: Praktyki oraz wiedza, innowacje i inne wytwory umysłu. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Konwencji o różnorodności biologicznej, Artykuł 8(j); oraz Światowej Organizacji Własności Intelektualnej. Czym jest własność intelektualna? Publikacja numer. 450(E)).

Wskaźnik: Zmienna ilościowa lub jakościowa, która może być zmierzona lub opisana, zapewniająca sposób oceny dotyczący tego, czy dana jednostka gospodarki leśnej spełnia wymogi Kryterium FSC. Wskaźniki i powiązane z nimi progi określają więc wymogi dotyczące odpowiedzialnej gospodarki leśnej na poziomie Jednostki Gospodarki Leśnej i stanowią podstawę oceny lasów. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0 Słownik pojęć (2009)).

Wspólnota gruntowa: szczególny rodzaj własności lasów, utworzony na podstawie rozporządzeń i dekretów wydawanych nawet przed wiekami przez dawnych władców kraju (królów, cesarzy), obecnie regulowanych przez „Ustawę o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych” wydaną 01.01.2016 r.

Wszystkie strony: *zaangażowane strony** oraz *zainteresowane strony**.

Wynagrodzenie: obejmuje zwykłą, podstawową lub minimalną płacę lub wynagrodzenie oraz wszelkie dodatkowe wynagrodzenie, które jest wypłacane bezpośrednio lub pośrednio, czy to w gotówce, czy w naturze, przez pracodawcę na rzecz pracownika i wynikające z zatrudnienia *pracownika** (Konwencja MOP nr. 100, art.1a).

Wypadek w miejscu pracy: Zdarzenie powstałe podczas pracy powodujące uraz lub śmierć (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Biuro biblioteki i systemów informacyjnych MOP. Tezaurus MOP przedstawiony na stronie internetowej MOP).

Zaangażować lub zaangażowanie: Proces, w którym *Organizacja** komunikuje się, konsultuje się lub zapewnia udział zainteresowanym lub zaangażowanym stronom zapewniając jednocześnie, że ich obawy, pragnienia, oczekiwania, potrzeby, prawa i możliwości są uwzględniane podczas ustanawiania, wdrożenia i aktualizacji *planu gospodarowania**. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Zagrożenia naturalne: zakłócenia, które mogą stanowić zagrożenie dla wartości społecznych i *wartości przyrodniczych** w *Jednostce Gospodarowania**, mogą również obejmować ważne funkcje ekosystemu; przykłady obejmują suszę, powódź, pożar, osunięcie ziemi, burzę, lawinę itp. (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0).

Zagrożenie: Wskazanie lub ostrzeżenie o zbliżających się lub prawdopodobnych szkodach lub negatywnych wpływach (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, na podstawie Słownika oksfordzkiego j. angielskiego).

Zainteresowana strona: Jakakolwiek osoba, grupa osób lub podmiot wykazująca zainteresowanie lub będąca znana z zainteresowania aktywnością *Jednostki Gospodarowania**. Poniżej zamieszczono przykłady zainteresowanych stron.

- Organizacje zajmujące się ochroną przyrody, na przykład przyrodnicze organizacje pozarządowe;
- Organizacje pracownicze, np. związki zawodowe;
- Organizacje zajmujące się prawami człowieka, na przykład społeczne organizacje pozarządowe;
- Lokalne projekty w zakresie rozwoju;
- Lokalne samorządy;
- Krajowe departamenty rządowe działające na danym obszarze;
- Krajowe biura FSC;
- Eksperti w zakresie konkretnych zagadnień, np. szczególnych wartości ochronnych. (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Zarządzanie adaptacyjne: Systematyczny proces ciągłego ulepszania polityk w zakresie gospodarowania i praktyk poprzez wyciąganie wniosków z bieżących działań (Źródło: Na podstawie Światowej Unii Ochrony Przyrody (World Conservation Union, IUCN). Słownik pojęć zamieszczony na stronie internetowej IUCN).

Zasada: Kluczowa wytyczna lub element, w przypadku FSC, gospodarowania lasami (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Zasoby leśne: Ogół składników lasu możliwych do określenia ilościowego, obejmujący elementy biocenozy, a szczególnie drzewostany, runo i zwierzyinę oraz składniki biotopu, glebę i wodę.

Zatrudnienie i zawód: obejmuje dostęp do kształcenia zawodowego, dostęp do zatrudnienia i poszczególnych zawodów, oraz warunki zatrudnienia (Źródło: FSC-STD-60-004 V2-0, Konwencja Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) nr 111, art. 1.3).

Water bodies (including water courses): Seasonal, temporary, and permanent brooks, creeks, streams, rivers, ponds, and lakes. Water bodies include riparian or wetland systems, lakes, swamps, bogs and springs (Source: FSC-STD-60-004 V2-0).

Zbiorniki wodne (w tym ciek naturalne): sezonowe, tymczasowe i trwałe potoki, strumienie, rzeki, strugi płynące naturalnymi lub uregulowanymi korytami. Zbiorniki wodne obejmują systemy przybrzeżne lub systemy mokradeł, jeziora, bagna, grzęzawiska i źródła.

Zintegrowane metody ochrony lasu: metoda łącząca wszystkie metody ochrony lasu w celu minimalizacji ryzyka strat, zarówno ekologicznych, jak i ekonomicznych. Stosowane zabiegi mają na celu zapobieganie nadmiernemu rozmnażaniu się organizmów szkodliwych, a nie ich niszczenie. Osiąga się to poprzez modyfikację środowiska w kierunku zmian niekorzystnych dla organizmów chorobotwórczych. Modyfikując środowisko, należy w pełni wykorzystywać metody: biologiczne, chemiczne, hilotekniczne, fizyczne i inne, nie powodując zmian w ekosystemie. (Źródło: Instrukcja Ochrony Lasu, 2004)

Znaczący: Na potrzeby Zasady 9, HCV 1, 2 i 6 wyróżnia się trzy główne wyjaśnienia:

- Oznaczenie, klasyfikacja lub uznany, przez międzynarodową organizację taką jak IUCN lub Birdlife International, status ochrony.
- Oznaczenie przez władze państwowe lub regionalne, lub przez odpowiedzialną krajową organizację ochrony przyrody na podstawie koncentracji różnorodności biologicznej.
- Dobrowolne rozpoznanie dokonane przez zarządcę, właściciela lub organizację na podstawie dostępnych informacji lub potwierdzonego bądź podejrzewanego istnienia znaczącej koncentracji różnorodności biologicznej, nawet jeśli nie zostało to oficjalnie uznane przez inne organizacje.

Każda z powyższych form stanowi uzasadnienie dla wyznaczenia HCV 1, 2 i 6. Wiele regionów na świecie ma rozpoznaną ważną różnorodność biologiczną, na podstawie pomiarów dokonanych na różne sposoby. Istniejące mapy i klasyfikacje dotyczące obszarów ochrony różnorodności biologicznej odgrywają kluczową rolę w identyfikacji potencjalnej obecności wartości HCV 1,2 i 6 (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2).

Żywotność ekonomiczna: Zdolność do rozwoju i przetrwania jako niezależna jednostka społeczna, ekonomiczna lub polityczna. Żywotność ekonomiczna może wymagać, ale nie musi być synonimem, opłacalności (Źródło: FSC-STD-01-001 V5-2, na podstawie definicji umieszczonej na stronie internetowej Europejskiej Agencji Środowiska).

FSC International – Performance and Standards Unit

Adenauerallee 134

53113 Bonn

Germany

Phone: +49 -(0)228 -36766 -0

Fax: +49 -(0)228 -36766 -30

Email : psu@fsc.org